A. ROGOZ și C. GHENEA

URANIU

IV

EDITATĂ DE REVISTA
„ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ"

11

1956

URANIU
de A. ROGOZ şi C GHENEA
(Urmare din numărul 10)

Capitolul I

PARTEA A TREIA: De la Şanhai la Lhassa

Giganthropul nu-l lasă pe Li Cian-su să doarmă. Un drum interesant. O şedinţă extraordinară a Academiei. Un geograf ridică din umeri. Tocmeala. Un chef pantagruelic pe muntele Kailas. Oamenii-cobai. Trenul de Şanhai merge prea încet.

Intervenţia furtunoasă a lui Bai Sian-jen pentru descoperirea Sinanthropului fusese de mult dată uitării. Acum, Li Cian-su, de când intrase în posesia maxilarului uriaş, nu mai era preocupat de Omul din Cijoukudian, ci de cu totul altceva: de presupusul Giganthrop, omul fosil de proporţii gigantice.

Săpăturile din apropierea muntelui Lunguşian, cele de la Dun-bin sau Ţin-hai puneau la dispoziţia antropologilor mereu alte şi alte schelete fosile, alţi preominieni sau oameni fosili, care îşi numărau vârsta în sute de mii de ani. Toate acestea îl lăsau Insă rece pe Li Cian-su, pe care noua lui patimă îl absorbise cu totul.

*

* *

Era prima zi caldă a primăverii. Li ieşise să se plimbe, când pe o alee din parcul de odihnă se intilni nas în nas cu Fân Siao-şan.

— Ce vânturi negre te-aduc spre albastrele meleaguri? întrebă inginerul, parafrazând un verset din poeziile lui Hai Şun-Ian, vechi poet chinez.

— Nu mă slăbeşte un gând, dragă Fân... Ştii, de atunci de când am găsita.

— Ciolanul radioactiv?! râse Fân Siao-şan. Ce-i drept nu-i păcat. Despre voi se spune ca habar n-aveţi de viaţă. Vă îngropaţi între oase, relicve, sfinte moaşte, pietroaie şi cioburi, cât despre inimă, asta o daţi dracului

şi n-aveţi timp să vedeţi că se şi trăieşte. Eşti tânăr, măi, omule! Însoară-te! Iubeşte!... E doar primăvară... Uite soarele şi cerut!

— Nu-s poet, Siao-şan, măreţ „munte mic”![1] Cât despre dragoste să-ţi spun un amănunt. Sunt căsătorit şi am şi un copil. Dar tu?

— Mă căsătoresc de-abia acum. Dacă vrei, hai cu mine să-mi cunoşti logodnica!

*

*   *

Când se întoarse acasă, Li Cian-su era ameţit. Nu băuse decât foarte puţin, dar amestecase băuturile. De acea era hotărât ca până ce-i vor trece aburii alcoolului, să rămână în biroul său şi să încerce să mai lucreze ceva.

Dacă un cineast în goană după senzaţional ar fi vrut să găsească un decor adecvat pentru o cameră a groazei, n-ar fi trebuit sa alerge prea mult – îi stătea la dispoziţie, ca model, biroul antropologului. Acolo se aflau schelete şi mulaje din ceară ale oamenilor fosili, laolaltă cu vase mari în care stăteau cufundate în formol părţi întregi din corpul uman, piese anatomice perfect disecate. În mijlocul biroului, trona însă un început de mulaj făcut din lut: Giganthropus Thibetensts, după cum dorea Li Cian-su să-i spună. La picioarele acestuia, torcea un splendid cotoi de Siam.

Eboşa, înaltă de peste doi metri, avea forme ciudate. Braţe enorme coborâte până aproape de genunchi, pieptul lat şi musculos, picioarele puternice şi puţin curbate, iar faţa îi trăda o putere nemaipomenită, împletită cu un zâmbet de răutate.

— Ce mai faci, mister G. T.? How do you do, Mr. G. T.? îşi intrebă ironic Li Cian-su statuia. Ce crezi, voi fi cu un nou Pygmalion? Nu răspunzi? Frate-tău, Golemul, cum de

---

1 Siao-şan – în limba chineză, „muntele mic”

l-a ascultat pe tatăl sau, rabinul Wolf? Iarăşi taci?… Treaba ta! Îţi mai dau un amănunt irezistibil: în 1704, abatele Thillard a găsit *Terra… Terra Gigantum* a cărei capitală era Hebronul… Vezi că zimbeşti? E o prostie, nu? Sunt beat? Da de unde…

Luă o spatulă şi incepu să modeleze pomeţii de lut ai uriaşei statui. Obosi însă repede. Renunţă. Aruncă spatula şi, cu paşi grei se îndreptă spre canapea. Se culcă.

*

* *

…Giganthropul trăia, iar numele lui era Van-tao. Un nume curios, care părea să însemne cele cinci elemente ale naturii: apă, foc, lemn, metal şi pământ, sau iarnă, vară, primăvară, toamnă şi centrul anului. Şi încă un lucru ciudat Avea o familie grea cu care trăia într-un vârf de copac.

Van-tao era încins cu un brâu făcut dintr-o blană întreagă de tigru. În mâna dreaptă ţinea ameninţător un ciomag, în al cărui capăt rotunjit se afla înfiptă o secure de piatră. De-abia coborâse dintr-un cedru uriaş, între ale cărui crengi îşi avea culcuşul. Scoase un răcnet puternic, căruia îi răspunse ecoul. Nu făcu nici doi paşi şi înaintea lui se arătă un mastodont care, pentru a ajunge până la Van-tao, fu nevoit să smulgă câţiva copaci. Cu un salt vrednic de un uriaş, Van-tao sări în spatele teribilului pachiderm.

Desigur că Van-tao pleca la vânătoare. Mastodontul fugea şi, sub greutatea lui, se zguduia pămintul. Curind ieşiră din pădure şi trecură în viteză printr-o mlaştină. Apoi se opriră pe o câmpie. Uriaşul cobori, ucise câteva animale mici, apoi smulse câteva rădăcini şi, le înfulecă cu o poftă grozavă. Pe când se urca din nou pe spinarea pachidermului, simţi că ceva îl trage înapoi. Se încurcase într-o liană? Nu! De după un dâmb, apăruse o ceată de

pigmei înarmaţi cu suliţe şi topoare de cremene. Van-tao urlă îngrozitor. Pigmeii se retraseră înspăimântaţi, dar, din mijlocul lor, apăru unul care, curios, purta ochelari. Acesta le dădu un ordin, şi zeci şi sute de liane în chip de lasso-uri fură aruncate asupra gigantului.

Lupta se desfăşura cu înverşunare. Iată-l pe omul cu ochelari – da, era el, Li Cian-su în persoană – cum înaintează spre Van-tao şi cum îi petrece o frânghie în jurul gâtului. Van-tao mârâi, rupse toate laţurile care-l ţineau şi, cu un ultim efort, ridică securea… Dar, spre stupefacţia lui Li Cian-su, în loc să-l lovească, îl scuipă cu străşnicie. Se auzi un hârâit şi un miorlăit prelung…

Antropologul se trezi. În visul său agitat, strânsese de gât motanul care i se culcase pe piept. Când pisoiul îşi simţi viaţa ameninţată, se zbătu, stupi şi mieună.

— Ce prostiei bombăni înciudat LI privind miţa ascunsă între două mulaje de Om din Neanderthal şi din Cro-Magnon. Niu-niu, vin aci băiatule!… Puşlama!… Van-tao…

Se vede că motanul nu voia să ia în seamă niciuna dintre aceste vorbe de alint, căci se mulţumi să rămână pitit acolo unde se afla.

*
*   *

Li Cian-su se trezise de-a binelea. Îşi dădea seama că atunci mai mult decât oricând trebuia să se ocupe şi să termine o dată pentru totdeauna cu Giganthropul, care devenise pentru el un fel de obsesie, o idee fixă.

*
*   *

Timp de o săptămână, Li Cian-su aproape că nu mai fu văzut la Institut. Apărea dimineaţa, apoi dispărea până la prânz. La sfârşitul celor şase zile, însă, veni ca o furtună ducând cu sine un geamantan greu.

— Bătrâne Bai Sian-jen, plecăm!

— V-aţi făcut bagajele?! întrebă temător Bai.

— Noo! Aci am un magnetofon. Plecăm să culegem folclor despre uriaşi. Mergi cu mine, nu?

— Unde?

— În regiunea seminţiei I. Avionul ne duce până la Ta-Tsien-fu. De acolo vom vedea noi cum şi ce fel... Stăm puţin. Îmi trebuie doar o simpla confirmare. Atât!

*

*   *

Ta-tsien-fu este un oraş mare, cu peste o jumătate de milion de locuitori. Împrejmuit de un zid vechi, pare o fortăreaţă medievală. Doar în centrul său se află clădiri noi. În restul oraşului se vede specificul Chinei din veacul al XVII-lea.

Într-o clădire care păstra puternicele amprente ale stilului arhitectonic mongol, era adăpostită vremelnic universitatea. „Vremelnic*, pentru că se clădea una nouă. Acolo Li Cian-su găsi pe Tian Hun-fei, un bătrân profesor de etnografie, cu care avu o discuţie îndelungată. Când se întoarse la han, Bai Sian-jen îşi dădu seama că antropologul era surescitat.

— Bai, dragul meu, plecăm imediat!

— Dar, sean-şen (domnule) unde? Pentru numele lui Motzi cel înţelept!

— La Mai-Fen un ţăran orb, care locuieşte aici, la marginea oraşului. Hai, bătrâne, ne aşteaptă coolii afară.

Luat pe sus, trăgând după sine magnetofonul, în timp ce Li ducea acumulatoarele, Bai Sian-jen se urcă într-o ricşa. Mai mult de o oră trecură în fugă prin străzile înguste şi întortocheate ale oraşului. În cele din urmă, intrară pe o alee plantată cu tamarişti, în fundul căreia se vedea o pagodă veche. Într-o colibă de lângă pagoda, trăia Mai-Fen, om aproape centenar.

Cu toate că era orb, acest lucru nu se observa imediat.

Moşneagul se descurca foarte bine pentru că, de zeci de ani, în cămăruţa lui niciun lucru nu-şi schimbase locul. Faţă de ceilalţi oameni din oraş, Mai-Fen avea o figură deosebită, deoarece era un fel de corcitură. Mama lui fusese tibetană, iar tatăl său manciurian. Înalt şi slab, cu fruntea largă şi boltită, părea întruchiparea zeului Înţelepciunii – Mai Lian-ţî – numai coarnele-i lipseau.

— Şedeţi, copiii mei, vorbi domol Mai-Fen. Numele meu ştiţi voi ce înseamnă? „Străin zburător". De aceea mă voi plimba prin cameră. Aceasta-i ora când îmi mai târâi şi eu puţin picioarele... Şi zici, fiule, că Ţian-Hun te-a trimis la mine, nu?

— Da, sean-şen, el! Spunea că dumneata cunoşti legende vechi

— Legende vechi? Da, cunosc. Îmi aduc aminte…

*
*   *

De o jumătate de oră, bătrânul tot povestea învârtindu-se prin încăpere. N-avea răbdare să ţină la gură microfonul magnetofonului. De aceea, Li Cian-su nu putu imprima nimic, ci îşi luă stenograme.

— … de mult de tot, înaintea regelui Hu, din regatul. Tin, a trăit într-un sătuc din preajma muntelui Siang-şen un mare învăţat pe care-l chema Yo-şi-Fo. Într-o zi veni la dânsul o femeie tânără să-i ceară sfatul pentru copilul ei bolnav. Yo-şi-Fo, al cărui nume înseamnă „marele vindecător", se gândi o clipă. De unde, puteau veni bolile în sătucul femeii. După un răstimp de meditaţie, Ye-şi-Fo îşi luă toiagul şi plecă să-l vadă pe micuţ.

Copilul avea fierbinţeli şi convulsii, deci îi era bolnav diafragmul, căci scris este în cartea Hva-yen-king: „*dacă vânturile trec cu putere de mucoasele din nas şi gât lovesc oglinda din mijlocul pieptului, iar omul se îmbolnăveşte. Boala se cheamă Ai-lan-i şi vine cu fierbinţeli şi închircire*".

A stal înţeleptul la capul pruncului, l-a descântat, i-a dat tot felul de ierburi, dar nu l-a putut vindeca. Atunci i-a spus mamei să-l ducă pe copil la Yue-kwang-pien-cian (Lumina strălucitoare a Lunei), care locuieşte peste trei creste de munte, într-o peşteră aflittfl, ca un budhisvata.

A plecat femeia pe timp de furtună, cu tunete şi trăsnete, a trecut printre dragoni care se băteau şi se încolăceau, şi, după zile de mers, a ajuns în faţa unei grote. Când să intre, era să orbească din pricina strălucirii pagodei de cristal care era înăuntru. Acolo, pe un scaun numit Pi-len-1e-cia (nemaipomenită măreţie), picotea un om nemaipomenit de mare, care, dacă s-ar fi ridicat în picioare, cu creştetul capului ajungea în cel de-al treilea cer superior. Era el „Lumina strălucitoare a Lunei” – „Yue-kwang-pien-cian", în toată splendoarea lui. Tremurând, femeia i-a spus păsul. Yue a întins degetul cel mic, a luat copilul pe deget şi l-a privit binevoitor şi înduioşat. Nimeni nu poate fi altfel când vede un copil dormind. Apoi l-a apropiat de «buze i-a suflat aer cald ca să-l dea afară pe cel care adusese boala. Copilul s-a însănătoşit imediat

După ce termina ultimele vorbe, bătrânul se aşeză ostenit pe cen-al (laviţa) de lut.

— Dacă vrei, îţi mai spun un basm cu un uriaş şi pe urmă să-mi spui dacă ţi-a plăcut...

Nici n-apucă Li să-i mulţumească pentru primul, că moşul, rezemându-se de perete, începu să-i povestească cu glas stins pe cel de-al doilea:

— Iată povestea lui Ten-chang din neamul Man. Trebuie să-ţi spun încă de la început că acest neam a trăit în vremurile de demult, departe de Tibet, pe plaiurile munţilor Şu-mir-o, care azi se numesc Kailas.

Ten-chang era atât de învăţat încât ştia pe de rost „Cele trei Pitaka”, adică toate legile budismului. Cunoştea limba tuturor păsărilor şi animalelor încât consătenii lui îl numeau şi „Tian-în” – "prietenul cerului". Într-o zi dintre cele luminate de un soare puternic, plecă în pădure să culeagă fructe, miere sălbatică şi ramuri înflorite pentru fiul său cel nou-născut. Pe când se afla acolo, în sat năvăliră soldaţii regelui Lavacena, care omorâră toţi oamenii, arseră casele şi furară vitele de muncă.

Întors acasă, Ten-chang găsi totul pustiit; ruinele satului fumegau. Câteva cadavre ciuntite arătau urmele prăpădului. Desigur că lupta fusese grea, căci în sat trăiau uriaşi, iar oamenii regelui Lavacena erau mici ca noi. Tian-în se opri în mijlocul satului, acolo unde se afla altarul din strămoşi. Se plecă în faţa lui şi se gândi la cele pe care trebuia să le facă. Pe când stătea el aşa, o raţă care scăpase de la prăpăd, îl povesti de-a fir-a-păr cum fusese totul. Trebuia să plece în peştera dragonului, să dezgroape securea cea sfântă rămasă din străbuni şi să-şi răzbune familia şi prietenii.

Merse el cam trei zile şi trei nopţi până când ajunse la peşteră. Acolo erau mulţi Mo-kwei (demoni) care-l împiedicară să ia securea, o relicvă scumpă şi sfântă pe care ei o păzeau de mii de ani. Totuşi, Ten-chang nu se

lăsă, ci, luptând cu demonii, îi învinse şi începu să sape pentru a găsi ceea ce-i trebuia. Tocmai când puse mâna pe coada securii, izbucni în fundul văgăunii un stâlp de foc şi răsună glasul de tunet al lui Ma-he-şua-ra[2].

— Tian-în, tu care ai fost atât de înţelept, n-ai ştiut să-ţi păzeşti casa de duşmani. Acum este prea târziu. Soldaţii lui Lavacena au fost pedepsiţi de mine. Tu trebuie să-mi răscumperi osteneala şi să faci un alt popor.

Urmă un tunet, vocea se stinse. Plecă abătut Tian-în. Oameni din seminţia Man nu mai erau. Atunci se însură cu o fată din neamul I, cu alta din neamul Aloi şi cu alta din neamul mongolilor. Cu cele trei femei a avut 108 copii, care i-au dat 1.111 nepoţi. Ma-he-şua-ra avea din nou un popor. Tian-în, acum bătrân de tot, luă pe cel mai mic dintre nepoţi şi se întoarse cu el în peştera dragonului. Îi arătă unde era îngropată securea strămoşească şi, când copilul o scoase şi o învârti deasupra capului, Ten-chang, căruia i se mal spunea şi Tian-în, muri. Nepoţii îl îngropară lângă secure. Aşa a dispărut ultimul uriaş – străbunul tuturor popoarelor din Tibet şi din jurul Tibetului, Tian-în, „prietenul cerului", cel care cunoştea pe de rost limba tuturor păsărilor şi animalelor.

*

*   *

Repetând audiţia celei de-a doua legende, după banda de magnetofon, Li Cian-su observă multe asemănări cu datele care-l fuseseră procurate mai înainte de către Bai Sian-jen şi vraciul care-l furnizase mandibula iradiată.

— Ce părere ai, moşule? Vezi, În amintirile celor bătrâni, mai dăinuie existenţa uriaşilor…

— Hei, tinereţe, tinereţe… oftă Bai Sian-jen, eu n-aş fi

---

2 Denumirea chineză a lui Mnha-Ishnwara – una dintre cele mal Inipor- lanle zeităţi budiste

atât de entuziasmat ca dv.! Doar ce, eu trebuie să vă amintesc? În folclorul tuturor popoarelor este vorba de uriaşi. Nu văd nicio anomalie aici.

— Nici coincidente?

— Să vedem ce ne va spune terenul, domnule doctor. Acolo-i acolo!

Fără a-şi potoli avântul, Li Cian-su era hotărât să-şi continue cercetările până când dovezile ar fi devenit certe. De aceea, chiar a doua zi încă, se suiră într-o maşină şi plecară spre satul Luan- Tang, unde nu se ducea cu totul întâmplător. În preajma acestei mici localităţi, existaseră cu ani în urmă câteva şantiere arheologice pentru paleoliticul din China apuseană. Acolo se şi găsiseră destul de multe schelete. Dar mai exista un motiv pentru care Li Cian-su făcea această călătorie. În raionul respectiv, şi deci şi în acea localitate, domnise, până la regimul democrat-popular, o cruntă înapoiere în toate domeniile. În multe sate nu erau folosite decât unelte de lemn sau de piatră, iar plugul de fier era socotit drept o unealtă a diavolului. Gio Si-er, un destoinic etnograf şi folclorist chinez, culesese de-acolo mostre de balade şi cântece aproape identice cu cele păstrate în mod întâmplător în primele colecţii de literatură chineză, colecţii care datează din jurul anului 2.000 înaintea erei noastre.

Automobilul urca; pe coama unui deal netezit şi lustruit de vânturi. Pe acolo, pe un drum de ţară mărginit cu sălcii pătrunseră într-un sătuleţ cu fanze clădite din chirpici bătucit Era în timpul prânzului. Rarii oameni care umblau prin sat erau fireşte, numai bătrânii şi bolnavii. Ceilalţi toţi plecaseră la muncă. Umblau îmbrăcaţi mai toţi cu halate albastre cu tivituri multicolore.

Cu toata că nu mai era o noutate, maşina adună în jurul său vreo douăzeci de moşnegi şi babe, care se minunau clătinând din cap şi astupându-şi gura cu mâna. Bai Sian-jen cobori şi se duse înaintea lui Li la sfatul

popular al satului. Acolo nu găsi pe nimeni. Cu multă greutate reuşi să dea peste un învăţător cu care discută îndelung. Când dascălul aduse bătrânilor la cunoştinţă scopul vizitei lui Li, aceştia râseră timid şi neîncrezător.

— Dacă vă spun eu, om bătrân, că veţi auzi glasul! interveni Bai

— Numai diavolul poate face asta.. „morfoli - uit moşneag printre gingiile ştirbe.

Li Cian-su puse în funcţiune magnetofonul şi, fără să le spună nimic, înregistră pe o bandă toată discuţia. Când banda se termină tot aşa – pe nesimţite – dădu magnetofonului drumul. Când îşi auziră vorbele pe care le rostiseră de-abia cu câteva minute mai înainte, bătrânii îşi luară picioarele la spinare…

— Satana!…

— Dragonul!..

— Tkuruf negrul!…

— Rage balaurul!

După ce trecu prima panică, temătorii se întoarseră să vadă maşina, diabolică, din care se revărsau atitea voci – glasurile lor. O înconjurară curioşi şi începură să o pipăie. Frica lor se topea, dar rămăsese încă destulă neîncredere. Până la urmă, aflând pentru ce au fost chemaţii le-a răspuns o băttână cu numele de- Ai-l.

— Da, uriaşi au fost şi pe aci. Ţin minte că bunica ne povestea că de la străbuni se vorbea că prin satul nostru au fost văzuţi uriaşi care coborâseră din munţii Tibetului. Da, da, de acolo veneau, din Tibet: Erau ultimii urmaşi ai neamului Man. Uneori soseau la noi farmacişti din Kuan-Su, din Si-Ciuan „Kuan-sî ca să cumpere măselele rămase de la oamenii Man.

— Aveţi aşa ceva?

— Mai are Son Nan!

— Nan?

— Sigur că da… părinţii lui au fost mandarini cu glob de bronz aurit De aceea e „nan” (cavaler), măcar că n-

are după ce să bea apă. E sărac lipit, pământului.

Conduşi de Ai-l, care, pentru prima dată în viaţa ei, mergea cu un automobil, se îndreptară spre fanza lui Son. Ai-l ora atât de emoţionata încât nu fu capabilă să coboare.

Son Nan era un om trecut de 80 de ani, destul de vioi şi prea puţin ramolit. Era atâta de slăbit încât părea un schelet cu bărbuţă şi mustăţi rare. Pe vremuri, în tinereţea lui fusese vraci cunoscut în toată regiunea. Leacurile sule tămăduiseră pe mulţi oameni. De aceea era renumit chiar şi acum,. la adânci bătrâneţe.

— Măsele? M-da… mai am una pe care tare n-aş da-o. Vezi, asta a fost a lui Kan-Fei, un războinic vestit şi e mare cât un ou de porumbel.

— Nici de arătat nu vrei să mi-o arăţi?

— Asta se poate, cum nu. Începu să caute într-un dulăpior din împletitură de bambu din care scoase o eşarfă din mătase roşie. În aceasta era înfăşurat un molar identic cu acela cumpărat cu luni în urmă la Şanhai. Nu constituia o noutate, căci vechea farmacopee chineză utiliza asemenea medicamente.

— De unde îl ai, sian-şen Son?

— Bunicul meu l-a adus din Tibet de la o mănăstire, parcă de undeva de pe lângă Darjceling.

Li îi aruncă lui Bai Sian-jen o privire plină de înţelesuri: De data aceasta datele coincideau cu indicaţiile pe care le deţineau de mult.

*

*   *

Când Li Cian-su se întoarse la Şanhai, află că în urma referatelor făcute de el şi Fin Siao-şan, se convocase o sesiune extraordinară a secţiei a IV-a a Academiei de Ştiinţe. Sosise tocmai la timp, căci în după-amiaza aceleiaşi zile urma să aibă loc prima şedinţă.

Deşi era încă destul de obosit, Li lăsă orişice la o parte

şi începu să-şi pregătească materialele pentru după-amiază, căci la ora 3 trebuia să fie la Academie. Şedinţa se anunţa să fie animată. La singurul punct de pe ordinea de zi se înscriseseră extrem de mulţi vorbitori.

La ora precisă, sala de şedinţe era plină până la ultimul loc. După câteva minute, apărură şi membrii prezidiului care luaseră loc în tribuna din faţă. Erau oameni de ştiinţă încercaţi, mulţi, cu publicaţii celebre în toate ţările lumii.

— Vom da cuvântul tovarăşului U Cen-mân, directorul institutului de antropologie, anunţă preşedintele.

U Cen-mân, fost ofiţer superior în armata de eliberare, era un om între două vârste. La tâmple începuseră să-i înflorească ghioceii. Studiile şi le făcuse în două etape sau, cum spunea el, între două bătălii. Era mărunt; îndesat şi vârtos. Cu mersul clătinat, specific marinarilor, înaintă spre tribuna, de unde trebuia să vorbească.

— Vă rog sa nu-mi luaţi în nume de răui dacă cele spuse de mine vor aduce a lecţie. Dragi tovarăşi în urma avântului pe care l-a căpătat ştiinţa, s-au făcut descoperiri pe care gazetarii s-au grăbit să le numească senzaţionale. Acum putem afirma cu cea mai înaltă tărie că pe meleagurile noastre au apărut cefe mai vechi semne de civilizaţie. Primul om paleolitic „Sinanthropul de la Cijoukudian, cunoştea focul, îl descoperise, în vreme ce Omul de Neanderthal, care a apărut cu mult mal târziu nu ştia să-l folosească. Contemporanul Omului din Cromagnon, omul găsit la Dun-Din, era cu mult mai civilizat, avea unelte mal bine cizelate, bineînţeles tot din piatră şi corn de ren. Recent, cercetările colabonatorilor noştri au scos la iveală noi forme de civilizaţie paleolitică şi noi specii de preominieni. În fruntea acestor lucrări de seamă, se poate cita şi cea a doctorului Li Cian-su cu privire În existenţa prezumtivă a Giganthropului sau, cum i se mai spune, Omul zăpezilor. Supunem problema plenului secţiei, rămânând la aprecierea voastră, a

tuturora, dacă este necesar sau nu ca expediţia noastră să se alăture expediţiei complexe internaţionale care a fost organizată în Tibetul de sud. Ţin să vă anunţ că ne vom putea bucura şi de sprijinul unei geofiziciene, a tovarăşei Tatiana Tumanova, candidată în ştiinţe, de la Harkov. Acum vă rog să vă înscrieţi la cuvânt.

Câteva clipe se făcu liniştesc linişte adâncă. Apoi savanţii şi cercetătorii începură să-şi răsfoiască febril caietele de notiţe.

— Îmi daţi voie?

— Poftim, tovarăşe Li Cian-su! De fapt, dumneata trebuia să şi începi să faci expunerea teoretică a problemei.

Li se îmbujoră, se sui la catedră şi fără să-şi ridice ochii spre cei din faţă, începu să-şi răsfoiască şi să-şi aranjeze hârtiile. Se vedea bine că este stăpânit de o puternică emoţie.

— N-noi, începu el bâlbâindu-se uşor, cei care studiem cele mai îndepărtate epoci ale vieţii, încercăm să pricepem cum se naşte şi se formează civilizaţiile în special, şi mai ales să reconstituim propria noastră civilizaţie. Obiectul cercetărilor noastre este acela de a descoperi prin ce mijloace omul de dinainte de istorie a pregătit civilizaţiile istorice; în ce fel, din omul junglei şi al cavernelor, s-a născut arhitectul egiptean, astronomul mayaş, inginerul roman, poetul grec sau filosoful chinez. Astfel, trecând prin arheologia istorică să ajungem de la antropologie la Istorie.

De aceea au fost făcute noi săpături la Cijoukudian, au fost dezgropate oraşele moarte din Yukatan, au fost restituite istoriei palatele labirintice ale lui Minos.

În primul rând, pe această scară stă Sinanthropus pekinensis, primul din rasa noastră care a ştiut să fasoneze piatra şi să facă focul, nu furat din ceruri de Prometeu sau Amaterasu-Susanoo, ci descoperit de el însuşi. Nu mai este cazul să amintim de magistrala

escrocherie cu aşa-zisul Eoanthrop – Omul Aurorei (sau Omul din Pildtown, după un craniu plăsmuit de Dawson şi Woodward la 1911).

Iată că ne apropiem tot mai mult de primele fosile cu certitudini umane, ulterioare Sinanthropului şi Pitecanthropului. E vorba de Omul din Neanderthal, care a trăit în Europa cu 40.000 ani înaintea erei noastre. Era un animal firav şi lipsit de rezistentă. Nu cunoştea decât unele unelte. Focul îi era încă o enigmă. Din aceste motive a şi dispărut, în vreme ce urmaşul său, Omul din Cro-Magnon, a devenit tatăl Europei occidentale, a creat o civilizaţie puternică şi statornică, iar cultura lui înaintată a pus bazele culturii paleoliticului european.

În acelaşi timp, la noi a apărut civilizaţia destul de închegată a localnicilor din peştera Şandindun, nu departe de cea de la Cijoukudian. Recent, la Dinţun, la 15 kilometri de albia fluviului Fen-he, s-au descoperit alte fosile vechi, şi ele de vreo 100.000 de ani. Din aceste rădăcini înfipte adânc în timp, s-a născut omul chinez. În afară de aceste specimene, care ne sunt bine cunoscute, iată că vin noi date să ne completeze istoria antepaleolitică. Printre acestea sunt multe care au rămas încă vii în memoria popoarelor. Este vorba de uriaşi, de giganţi…

Legendele cu privire la populaţiile Man, molarii uriaşi atât de frecvenţi în farmacopeea indoneziană şi chineză, maxilarul pe care l-am comunicat la timpul potrivit, m-au făcut să ajung la concluzia existenţei unei rase de uriaşi – rasa Giganthropilor. După datele sumare pe care le posed, el ar fi trăit în regiunea cuprinsă între Izvoarele Brahmaputrei, Gangelui şi Indusului, adică în sudul Regiunii Autonome Tibetane. Socot că o cercetare minuţioasă la faţa locului n-ar fi decât de folos. Am reuşi să umplem golul în evoluţia umană de la Sinanthrop la Omul din Heidelberg, am elucida problema atât de controversată a „Omului zăpezilor" şi pe aceea a

Ramapithecului, pe care eu personal îl socotesc preominian şi nicidecum ominian antepaleolit, cum pretind savanţii britanici.

Li Cian-su nu mai aşteptă să contenească aplauzele şi plecă spre fundul sălii, zâmbind stingherit. I se luase o piatră de pe inimă. Spusese tot ceea ce ştia într-un stil mai mult decât lapidar. Îşi şterse fruntea, care-i era brobonită de sudoare, sorbi o înghiţitură de limonadă şi, când ridică ochii, văzu pe estradă un coleg de-al său care-şi pregătea notiţele:

— Aş vrea să-i dau o mână de ajutor tovarăşului meu. Recent am descoperit un document de o mare importanţă al cărui sens nu-l pot pătrunde în întregime. Bănuiesc că e vorba şi de o metaforă. Am găsit, printre alte obiecte, la săpătura din Mian-Tang o carapace de broască ţestoasă cu o inscripţie în stilul „guven”, adică în scrierea veche a secolului al XIII-lea dinaintea erei noastre. Iată conţinutul:

"În peştera păzită de dragoni, acolo unde veşnic arde lumina lui Djan-Tai, trăieşte uriaşul Huang-Kî. Nu te apropia, străine, de lumină căci vei muri. În peşteră să intri numai după asfinţit, când muntele Şu-mir-o este luminat dinspre apus".

Aceasta e inscripţia. N-am idee ce valoare poate avea. În orice caz, muntele pomenit face parte din lanţul Kailas, din sudul Tibetului. După cum ştiţi, Şu-mir-o este denumirea chineză a muntelui numit de Indieni Djayanta Devy. Acum, ca antropolog şi arheolog, aş încerca să elucidez cele scrise pe carapace, comparând-o cu materialele contemporane.

Li Cian-su devenise dintr-o dată palid. Numele muntelui mai ales i-a dat o verigă nouă, una pe care o căuta de mult. În vechime, deci, se cunoştea existenta unor fiinţe umane de dimensiuni gigantice. Or, toate datele pe care

le avea culese până în acel moment îl îndreptau spre un singur punct: Tibetul de sud şi mal precis munţii Kailas. Nu mai putea fi niciun fel de coincidenţă. Trebuia să plece acolo cu orice risc. La repezeală scrise un bilet pe care-l trimise preşedintelui secţiei. Acest fapt îl puse pe jeratic. Nici nu mai luă în seamă cele ce urmează. În sfârşit, când preşedintele se ridică şi ceru să se facă linişte, Li simţi cum inima încearcă pur şi simplu să-i evadeze din piept.

— Consider, spuse acesta, că avem dovezi suficiente spre a întreprinde o expediţie ştiinţifică de mari proporţii. Este cazul să anunţ încă o dată că ne vom putea bucura de ajutorul unor tineri savanţi, ca tovarăşa Tatiana Tumanova, candidată în ştiinţe, Alexandru Merişor, candidat în ştiinţe al Universităţii din Bucureşti, şi, în sfârşit, Frantisek Sprna, un distins optician aflat în concediu în ţara noastră şi care doreşte să participe la o astfel de întreprindere în calitate de operator cinematografic.

Toţi vorbitorii, cu mici excepţii, s-au pronunţat pentru organizarea expediţiei complexe. Acum, că suntem de acord, vreau să vă mai aduc la cunoştinţă că am primit, şi o invitaţie. Universitatea din Madras va trimite o expediţie cu caracter antropologic şi paleontologic în nordul Caşmirului sub conducerea cunoscuţilor oameni de ştiinţă Chandranand Das Purun şi profesorul Sir John Reed de la Oxford, însoţit de James O'Flanagan, geofizician. Ei ne invită să le dăm concursul. Ţelul lor este descoperirea de noi ominieni, descendenţi din Ramoplihec, strămoşul oamenilor fosili din India.

*

*   *

În timp ce la Şanhai avea loc această şedinţă, în India se întruneau două grupuri de oameni cu scopuri

diametral opuse. Primul grup se întrunise la Lahore, sau măi bine zis se organiza acolo. Erau membrii expediţiei indiene. La Lahore îşi completau ultimele date cu privire la documentare, pentru ca de acolo să plece în nordul Himalaiei.

Pe terasa hotelului „Star of India” se odihnea, întins pe un fotoliu adânc de pai, un bărbat trecut de 60 de ani Era destul de înalt şi, din pricina slăbiciunii sale, părea deşirat. Ca orice britanic aflat în India, mergea îmbrăcat cu pantaloni scurţi, dar avea pulpele înfăşurate cu grijă în moletiere. Din acest motiv, cel care-l vedeau nu se puteau abţine să nu râdă de el. Lângă dânsul, stătea im irlandez robust, cu părul roşu zburlit şi care fuma necontenit. Un al treilea, încheia cercul. Era un indian îmbrăcat în haine uşoare de mătase. —

— Cu jeep-ul? Nu merg! spunea cu încăpăţânare lunganul. Ce, au dispărut de pe pământ elefanţii şi caii? Bătrânele mele ciolane britanice: nu pot trece Gangele decât, reţineţi vă rog, în modul adecvat mediului ambiant… m-da… asta-i formula... al peristazei[3]…

— Dar, sir John!…

— Mister O'Flanagan! mijloacele moderne denaturează fără niciun fel de discuţie sensul paleontologiei.

— Îmi permiteţi, mister?

— Pardon, sahib Chandranand, sunt „sir"... Vă rog să nu uitaţi! E rangul nobil cucerit de străbunii mei în războiul celor două roze.

— Perfect… sir Reed... mergem atunci cu trenul până la staţia terminus. De acolo, cu caravana de autocamioane până ia Handuitse, Iar pe munte, călare. Sunteţi de acord?

— M-da! în fine… totuşi, poezia unei astfel de întreprinderi este stricată de aceste maşinării lătrătoare care ucid, m-da… capitalul nervos… Acum însă, m-aş

---

3 Peristază – mediu ambiant

duce să vizitez templul maimuţelor.

Neexistând niciun fel de obiecţie, sir John Reed, tăcutul James O'Flanagan şi doctorul Chandranand Das Putun se pregătiră de plecare.

*

*   *

În aceeaşi dimineaţă, din orăşelul Ambala, plecase în mare viteză spre Srinagar, capitala Caşmirului, o limzină şofată chiar de Ananda Singh în persoană. Pe bancheta din sparte dormeau doi inşi. După ce-au făcut o haltă de o oră într-un sat pentru umplerea cu apă rece a radiatorului supraîncălzit, limuzina porni din nou şi ajunse la Srinagar la miezul nopţii. Maşina străbătu oraşul în mare viteză şi intră cu un viraj periculos în curtea palatului unui mare demnitar.

— Hei, sir! Am ajuns, făcu Ananda Singh scuturându-şi pasagerii care nu-şi întrerupseseră somnul decât în timpul mesei.

— Ce-l? Ooh! Unde suntem?

— La Ismael-Khan!

— Aha! Bine… du-te dumneata şi anunţă-ne. Cel care vorbise era mărunţel şi cu o figura destul de spălăcită, pe când celălalt, cu capul încoronat de o coamă leonină, avea o statură atletică.

Pe când Ananda se îndrepta spre o intrare a palatului, cei doi se dădură jos din maşină şi se întinseră de le trosniră oasele şi încheieturile amorţite.

— Cum vrei să te prezint? Joe Strawberry, Glyn Borrowth, Mike Chase, Merick?

— Dă-l dracului, Gunther, nu-i nevoie să mă prezinţi deloc. O să mă cunoască şi fără recomandaţia dumitale, oricât de graţioasă ar fi ea…

— Sa nu iasă pe urmă vreo încurcătură…

— Încurcături… ridică plictisit din umeri Strowberry. Apoi îl aţinti pe Kriegsfeld cu privirea. Oare nu s-o găsi în

cocina asta de porci vreun strop de whisky?

În acel moment, reapăru Ananda Singh însoţit de o gardă formată din patru soldaţi îmbrăcaţi multicolor.

— Poftiţi, sir! Înălţimea-sa vă aşteaptă! Cei doi mormăiră ceva şi intrară urmaţi de soldaţi. După ce trecură prin câteva încăperi luminate slab, porniră pe un cuibar lung şi boltit, unde, din loc în loc, erau agăţate de perete torţe aprinse.

— O avea harem gorila asta bătrână? întrebă Strowberry.

— Nicio grijă că nu ţi-l pune la dispoziţie... răspunse Ironic Kriegsfeld.

După câteva minute, fură primiţi de un om îmbrăcat în negru, care-i conduse într-o încăpere destul de mică şi sărăcăcios mobilată.

Kriegsfeld îşi plimbă privirea de-a lungul pereţilor, în timp ce tovarăşul său, aşezat comod pe un scaun, îşi cerceta încărcătorul pistolului, pe care îl completă cu încă două cartuşe.

Pe nesimţite, se dădu de o parte o perdea şi în cămăruţă intră un bătrân înalt cu părul alb. Figura lui imobilă nu trăda nicio urmă de surpriză..

— Vă salut, domnilor!

— Cu toată stima, răspunse grav Strowberry, pe când Ananda Singh făcu o plecăciune adâncă.

— Am onoarea, domnule ministrul

— Nu mai sunt ministru, Herr Kriegsfeld, răspunse sec Israael Khan. Să venim direct la chestiune, pentru că vă văd osteniţi. Dumneavoastră doriţi să întreprindeţi o călătorie în nordul ţării mele. După câte îmi amintesc, însă, v-aţi instalat undeva pe un munte... Dacă nu mă înşel, e vorba de continuarea cercetărilor fostului dumitale profesor, Karl Wassa, nu? se adresă el lui Kriegsfeld. Dacă mai aveţi nevoie de ceva, spuneţi-mi... Vă stau la dispoziţie...

— Da... ar mai fi ceva... începu Strowberry. Voi vorbi

concis ca În Far West. Primul punct: Ananda Singh rămâne aci la dispoziţia dumneavoastră. Va fi omul nostru de legătură…

— Dar…

— Vă rog! Deocamdată vorbesc eu. Al doilea punct: ne mai trebuie… material uman pentru experienţe şi… în sfârşit ultima problemă. Nişte nebuni vor să ni se amestece în ciorbă – e vorba de expediţia lui Purun, care, colac peste pupăză, i-a anunţat şi pe chinezi. Misiunea dumneavoastră, că de aia vă plăteşte şeful…

— Mister… am uitat cum vă cheamă…

— Spune-mi cum vrei! replică Strowberry brutal.

— Da, parcă Strowberry… Uitaţi că vă aflaţi în casa mea?…

— Joe!…

— Tu, Gunther, nu te băga, iar tu, mutră tuciurie, se adresă el lui Ananda, care îngheţase, nu mai holba ochii că te pocnesc… Acum să revenim la oile noastre. Sunt în casa dumitale, făcută cu banii şefului pentru care lucrezi de 20 de ani bătuţi pe muchie. După ce n-ai fost capabil să opreşti măcar telegrama trimisă de indieni la Şanhai, vrei să mai joc de bucurie? Vezi să nu dansez jocul scalpului, că… n-o să-ţi convină… Porunceşte să-mi dea whisky!

— Aveţi aci de băut…

Strowberry se repezi avid spre un dulăpior mascat în zid. Luă o sticlă şi-şi umplu un pahar. Trase o înghiţitură şi imediat o scuipă pe jos:

— By devil![4]. Ce-i poşirca asta scârnavă?

— Whisky cu sirop de banane! surise Ismael Khan.

— Ascultă, bărbosule, dacă-mi făceai asta în ţara mea, te scoteau din tavernă ciuruit. Te rog să nu-mi mai umbli cu figuri de astea, că nu le înghit…

După ce bău whisky-ul adus de un lacheu, Strowberry

---

4 La dracu!

se mai linişti puţin. Kriegsfeld se retrăsese într-un colţ cu Ananda Singh şi Ismael Khan şi vorbi ceva cu ei în şoaptă şi foarte repede. Conversaţia avu loc în limba caşmiriană.

— Ce tot bodogăniţi acolo?

— S-a făcut, Joe! Îi atacă oamenii lul Ismael Khan la trecerea prin strâmtoare.

— Şi dacă vine expediţia chineză…

— Să ajungă întâi până aci… vorbi demnitarul caşmirian la fel de ironic, cum o făcuse de la bun început. Eu însă v-aş sfătui să plece careva dintre dumneavoastră la Lahore. Atacul, Herr Gunther… mai târziu…

*

* *

Ploua cu găleata, aşa cum numai la tropice poate să toarne. De două zile, locatarii hotelului „Star of India” nu-şi părăsiseră camerele. Bineînţeles, oamenii de afaceri, care trebuiau să plece în oraş, ieşeau însoţiţi de un „boy” indian care ţinea deasupra lor o uriaşă umbrelă. Totuşi, chiar sub protecţia ciupercii de pânză, puhoiul de apă îi pătrundea până la piele, iar picioarele li se afundau în clisa groasă amestecată cu bălegarul vitelor sfinte, care, ca şi la Benares, circulau libere prin tot oraşul.

Tocmai într-o astfel de zi, sir John îşi găsi de lucru la muzeul oraşului, de unde se întoarse murat şi plin de noroi.

— Hm! Oraş barbar., porcărie!… bombănea el în timp ce se spăla. Să nu poţi să circuli în oraş din cauza murdăriei. M-da, în fine!

Soneria ţirâi scurt. Sir John, pe jumătate dezbrăcat, se încălţă în fugă şi se duse lipăind spre uşa pe care o întredeschise. În faţa lui se afla un individ bine legat, elegant, dar deosebit de palid. Individul avea o pereche de mustăţi şi o barbă de-a dreptul înfricoşătoare.

— Domnul doctor Reed?

— Cu cine am plăcerea?

— Michael Chase e numele meu. Am venit să vă rog să-mi daţi un sfat, o mână de ajutor…

— Un moment, vă rog, spuse bucuros sir John. Un singur moment, să mă îmbrac!

După ce-şi trase pe el un halat şi se încălţă omeneşte, îşi invită cu un gest larg interlocutorul.

— Domnule doctor, am febră quartă şi, cum am văzut numele dumneavoastră, celebru pe cele patru continente, înscris în registru, am venit să vă rog să-mi daţi o consultare.

— Mă iartă, domnul meu, făcu sir John grav. Nu sunt medic. Profesiunea mea e paleontologia, studiul animalelor pre şi protoistorice. Dar de vindecat, fără nicio îndoială că vă pot vindeca… L-am întors din infern chiar şi pe principele de Luxemburg...! Cunosc vechi şi infailibile metode brahmane…

— Aaa!… formidabil… rosti Michael Chase cu voce tremurătoare. Celebrul sir John Reed… descoperitorul…

— … osuarului din Amadumba, Karmadj, etc., etc..

— … exact, etc... etc.… Cum de nu v-am cunoscut până acum? Eu, geograf, să nu vă fi cunoscut?! se lamentă Chase. Nu-mi poate fi iertată o asemenea greşeală. Acum însă vă rog să mă socotiţi nu numai printre admiratorii dumneavoastră…

— Ooo!

— … ci şi printre prieteni…

— Desigur, dragă colega… Şi, cum vă spuneam… cunosc medicina veche indiană… Vă prepar imediat o băutură! Vă spun sincer… e pe bază de plante, dar… vezi, asta n-au ştiut-o nici măcar brahmanii. Eu pun – nota bene! – încă ceva… să nu vă mire... câteva coleoptere şi arachnide… Dacă nu doriţi, nu vă pun…

— Mă rog, dacă ţineţi neapărat… vă stau la dispoziţie, răspunse galeş Chase.

— Atunci, scuză-mă te rog…

De cum părăsi bătrânul camera, figura lui Chase se transformă dintr-o dată. Deveni aspră şi o cută i se încrustă pe frunte.

— Cine naiba ştie ce porcărie mi-o da să beau…! Dar lasă, îl pun pe dumnealui să bea întâi şi pe urmă văd eu… Cu o mişcare de expert, trase la repezeală un carnet care se vedea ieşind din buzunarul hainei lui sir John agăţată pe cuier. Îl parcurse o clipă şi, cu aceeaşi dexteritate îl puse la loc. Erau numai notele de cheltuială. Apoi mâna i se strecură înăuntrul hainei. Prin căscătura buzunarului, întrevăzu planurile expediţiei. Înainte însă de a le scoate, uşa se deschise. Chase îşi scoase fulgerător batista şi prinse a-şi şterge de pe frunte o transpiraţie închipuită.

— Să bei acum cât e fierbinte!… îl îndemnă părinteşte sir John.

— Nu e rea?

— Nooo! Uite, dacă vrei, sorb şi eu din ea.

— Chiar te rog!

După ce-şi muie buzele, englezul se schimonosi a greaţă atât de elocvent încât dacă n-ar fi fost mai puternică dorinţa de a rămâne pentru a pune mâna pe documentele râvnite, Chase i-ar fi zvârlit bătrânului băutură în obraz. Totuşi, stăpânindu-se, ba chiar cu o figură zâmbitoare, luă ceaşca în care pluteau coji de fructe, scoarţă de copac, iar pe fund nişte gândaci şi păianjeni opăriţi.

În mod mecanic, cu dexteritatea lui de vechi băutor de whisky, Chase dădu pe gât cam o treime din lichid şi, poruncitor, îi întinse lui sir John cana înapoi:

— Ia-o de aci! se zbârli fioros Chase. Apoi strecură printre dinţi. N-o să ţi-o iert, fii sigur!

— Pardon?

Şi de unde până atunci fusese hotărât să pună mâna pe documente, deodată ţişni în picioare şi hârâi laconic.

— Vă mulţumesc!

Se întoarse pe călcâie ţinându-se cu mâna de gură.

— Ca plăcere... cu plăcere... răspunse sir John surâzător.

*
* *

Îngrijitoarea etajului la care locuia sir John blestemă apoi mult timp pe vizitatorul savantului paleontolog pentru murdăria făcută pe toată sala.

— Seara, când ploaia părea că se mai temperase, sir John, O'Flanagan şi Das Purun coborâră în clubul hotelului. Singur ia masă, arborând o fîgură jalnică, stătea într-ua codţ noul prieten al lui sir John.

— Aaa... Dragă colega Chase... Vino la masa aoastră!

— M-da, mulţumesc, mârâi acesta aruncându-i paleontologului o privire asasină. Se ridică greoi, apoi, zâmbind strâmb, se îndreptă spre masa celor trei.

— Cum te simţi?

— Mult mai bine... Mai bine… Aşa că mâine voi putea pleca spre Tibet…

— Unde?

— Spre Tibet… răspunse Chase mângâindu-şi barba. Dumneavoastră unde plecaţi?

— Cam în aceeaşi direcţie… răspunse imediat O’Flanagan. Dar nu atât de repede ca dumneavoastră. Mai rămânem aci cel puţin o lună.

— Totuşi, mister O’Flanagan, dacă primim…

— Durează, sir John, durează, accentuă şi Purun, căruia nu-i făcea plăcere, ca de altfel nici lui O’Flanagan, ca primul venit să-şi bage nasul în lucrările lor.

Amândoi ştiau din experienţă că nu era recomandabil să discute cu orice necunoscut problemele care-i frământau. O vorbă scăpată şi ideile lor puteau ajunge în mâna cine ştie cui… Din acest motiv, celor doi savanţi prezenţa lui Chase nu le făcea nici o plăcere…

— Îmi pare rău, v-aş fi însoţit o bucată de drum. Dacă mai zăboviţi o săptămână, v-aş mai putea aştepta…

— O… o săptămână… Dar de ce să ne aşteptaţi? Noi ne îndreptăm spre munţi…

— Altân Tag… făcu repede Purun.

— Cum Altân Tag? Kailas… îl corijă sir John de-a dreptul indignat.

— Ei, oftă Chase opărit ca vulpea lui Esop. Eu nu vă pot însoţi acolo, ridică însă din umeri. Din întâmplare, eu chiar plec spre Altân Tag.. Mi-ar face însă bucurie să ne mai întâlnim.

—

*

*   *

Strowberry rămăsese la fel de palid precum se prezentase lui sir John Reed. Tenta căpătata de la vopseaua cu care „se făcuse palid" nu se ştersese însă, ci se adăugase paloarei căpătate în urma "tratamentului

brahman". De două zile, de când se întorsese de la Lahore, unica lui preocupare a fost somnul şt whisky-ul. În timpul în care se îmbăta, desfăşura un pomelnic atât de bogat de înjurături şi blesteme încât cel mai netrebnic "traper" din străfundurile Arizonei s-ar fi holbat scandalizat de atâta imaginaţie.

Acum, stătea în capul oaselor şi mângâia cu duioşie o sticluţă de gin. Pe un fotoliu de pal, de lângă el, se tolănise Kriegsfeld.

— Te-ai trezit. Joe? Putem vorbi o clipă?

— Ce vrei?

— Trebuie să plecăm, asta vreau. Am aranjat totul. Aparatele au ajuns sus la peşteră, uşile mecanice şi trapele au fost aranjate, rămâne numai să ne punem în mişcare…

— Hinduşii pleacă peste o lună, chinezii nici n-o să ajungă… Şi în fond, eu vreau să mai stăm aci. Avem tot timpul. Tu, dacă vrei, n-ai decât s-o întinzi. Eu mai am ceva de lucru aci… în haremul Khanului…

Kriegsfeld se ridică şi, vădit iritat, părăsi camera bufnind uşa de perete. Rămas singur, Joe încercă să adoarmă din nou. Se perpeli când pe o parte, când pe alta, dar nu reuşi nici măcar să aţipească. Bău o cafea neagră tare, care-i mai alungă aburii alcoolului şi, clătinându-se, se îndreptă spre salonul lui Ismael Khan. Era plictisit. Socotea că Gunther are totuşi dreptate. Dacă erau toate pregătite, ar fi fost într-adevăr mai bine să plece…

— Să trăieşti, bărbosule! îl salută el pe Khan. Ai aranjat oamenii?

— Bineînţeles, prea iubite domn! A rămas însă un singur amănunt de pus la punct…

— Ce amănunt?

— Vezi, mister Strowberry, finanţele nu-mi ajung pentru plata celor din tribul Mulalaka… E vorba de escorta care vă va însoţi. Mi-e teamă să nu aveţi vreo

neplăcere pe drum.

— Nu, zău? făcu Joe ironic. Ai primit toţi biştarii… Ce mai umbli cu fofârlica? Crezi că se prinde?

— Atunci nu veţi pleca… rosti posomorit Khanul.

— Şefule, te Joci cu propria-ţi scăfârlie! Observ, continuă americanul privindu-l ţintă, observ că ai un scalp minunat care i-ar face plăcere şi lui Manitu… Eu plec astăzi, şi oamenii pe care vreau să-i iau mă vor asculta ca nişte mieluşei… N-am nicio teamă…

Cu un zâmbet imperceptibil de superioritate, Ismael întinse mâna spre un buton. Se auzi ţârâitul scurt al unei sonerii şi aproape imediat năvăli în marele salon o trupă de oameni perfect înarmaţi.

— Discută cu ei… Eu nu pot face nimic! Să hotărască singuri!

De data asta, Joe Strowberry începu să râdă în hohote tinându-se de burtă:

— Mă, tu ăla, se adresă el unui mulalaka înfăşurat pe cap cu un turban enorm. Fă-te mai aproape. Încă un pas, băiatul tatei!

Indigenul nu apucă să facă pasul, că imediat răsună bubuitura unei împuşcături. Moţul de pene din vârful turbanului, retezat net de glontele lui Strowberry, zăcea pe pământ la picioarele lui. O clipă, toţi rămaseră năuciţi, apoi, făcând rapid stânga-mprejur, se buluciră spre uşa prin care intraseră.

— Staţi! răcni iar Strowberry. Zăpăciţi, se întoarseră în sală. De data aceasta, aventurierul îşi înfundă mâinile în buzunare şi, scoţându-le cu un gest de prestidigitator, aruncă prin încăpere doi pumni de anasi şi rupii de argint. A doua oară se născu o învălmăşeală, de data aceasta şi mai mare decât prima dată. Viitorii membri ai escortei se băteau pentru fiecare băncuţă.

— Vezi, bărbosule? Cu zevzecii ăştia vrei să mă şantajezi! Nu merge! Te credeam mai deştept. Dacă vreau, îi şi pun să te lege şi poruncesc să-ţi taie capul.

— Cu toate astea şi eu dacă vreau, nu veţi pleca, se încăpăţână Ismael Khan. Şi, fără să piardă o clipă, răcni un ordin în caşmiriană.

Lăsând neculeşi ultimii pitaci, năimiţii se repeziră pe neaşteptate spre Strowberry cu armele gata să dea ultima lovitură.

— *Hands up! Udjai uta!* răsună din spatele lor vocea calmă şi hotărâtă a lui Kriegsfeld. De după o perdea grea de brocart, apăruse Gunther însoţit de Ananda Singh. Pe podeaua de mozaic zăngăniră strident armele aruncate de oamenii lui Ismael.

— Ordonă-le să plece! porunci rece Ananda, ai cărui ochi luceau ca ai panterei.

După câteva clipe, în salon rămaseră numai protagoniştii principali. Figuraţia ieşise mânată de automatul indianului

— Acum între noi, gorilă nemernică! scrâşni furios Strowberry.

— Stai, Joe, aranjez eu!

Kriegsfeld îşi puse pistolul pe masă cu ţeava îndreptată spre Khan.

— Ismael, noi ne cunoaştem din ’29. De ce să ne certăm, o luă el cu binişorul. Cât mai vrei?

— O sută de mii!

— Patruzecişicinci!

— Nu, o sută!

— Imposibil mai mult de patruzecişiopt!

— Să zicem… nouăzeci…

— Cincizeci…

— Sub optzecişicinci, niciun cent…

— Bine, să batem palma la cincizecişitrei…

— Stai, Gunther! interveni Strowberry.

— Ai răbdare… Deci într-o săptămână ai cinctzecişicinci şi cu asta basta… Mai mult nu mai dăm!

O lucire stranie îi licări în ochii căprui. Părea un lup care, avându-şi prada, căuta bucata cea mai bună pentru

a o rupe mai întâi.

— Dacă îmi dai şaizeci, oftă Ismael Khan, sunt de acord.

— S-a făcut! cedă Gunther. Pregăteşte totul pentru mâine dimineaţă! Ananda, după cum am stabilit, rămâne aci. Legătura cu noi şi cu „şeful" o va face el.

*

*   *

Seara, pe când toţi jucau bridge pe terasa palatului, veni înspăimântat, cu faţa scăldată în sudoare, unul dintre oamenii de încredere ai lui Ismael Khan.

— Maria ta!

— Ce-i, ce s-a întâmplat, Mamed?

— A dispărut…

— Cine?

— Caseta cu diamantele doamnei kaschi![5]

— Hoţ netrebnic!

Ismaei Khan sări în picioare galben ca şi ceara. Tulburarea i se citea pe fată, dovedind că primise o lovitură cumplită.

În schimb, Strowberry sorbea ca niciodată un pahar cu sirop parfumat cu jasmin.

*

*   *

Dimineaţa, pe când Kriegsfeld şi Strowberry plecau spre culmile veşnic înzăpezite ale munţilor Kailas, Ismael Khan îşi mal plângea pierdutele nestemate ale favoritei sale.

Drumul până la muntele lui Djayanta Devy sau Muntele de Cristal, cum îi mai spuneau caşmirienii, dură puţin. Îl făcură în jeep-uri. Sus, la peşteră, erau aşteptaţi de DJailar, un nepalez puternic, pe care Ismael 1i-1 dăduse

---

5 favorită

ca ajutor şi supraveghetor al lucrării. Cu mândria unui constructor, acesta le arătă uşile mascate din stânca de granit, care se deschideau şi se închideau la o simplă apăsare de buton, trapele, coridoarele fără de sfârşit care nu duceau nicăieri. Se construise acolo un adevărat labirint, în mijlocul căruia se afla o mare peşteră centrată apărată de ochii oricărui vizitator inoportun. Acum, plăcile de material plastic care îi acopereau pereţii, dădeau văgăunii aspectul unui laborator de alchimist modern minus retortele de rigoare. În încăperea centrată, se afla un enorm tablou de comandă de unde erau dirijate aparatele laboratorului, erau semnalate toate mişcările de pe căile de acces spre laboratoare, iar într-o nişă special amenajată era instalată o mică pilă atomică.

Într-o sală alăturată se afla aparatura pentru izotopi, în alta o mică sală de operaţii, apoi camerele celor doi prospectori şi, în sfârşit, în fund – o văgăună cu câteva grote închise cu gratii groase de fier. Acolo, după spusele laf Kriegsfeld, urmau să fie ţinute animalele de experienţă.

Gunther îl trase la o porte pe Djailar după ce vizită toate încăperile.

— Ce-ai făcut cu oameni? I-ai lichidat? îl întrebă el în şoaptă.

— S-a făcut, şefule!

— Bine! Câţi au mai rămas?

— Optsprezece!

În acest timp Strawberry «controla depozitele de muniţii şi alimente. Părând mulţumit de rezultat, porunci să se scoată de acolo câteva lădiţe cu sticle de sake şi arac, două feluri de rachiu foarte tare denumit şi rachiu de orez, un butoi cu pemmican şi altul cu alcool curat.

Când Gunther se reîntâlni în sala mare cu asociatul său făcu pe surprinsul văzând perspectivele unui ospăţ în plină desfăşurare. Ca să nu pară lipsit de mărinimie,

dărui şi el o ladă cu conserve şi, după vreo oră, când la ordinul său câţiva oameni din escortă se întoarseră cu doi berbeci proaspăt vânati, se încinse un bairam care i-ar fi lăsat gura apă şi lui Pantagruel. Spre miezul nopţii, cei treizeci de oameni din escortă şi muncitorii rămaşi sus zăceau beţi criţă pe lespezile peşterii. Singurii treji erau Strawberry, Kriegsfeld şi Djailar.

— Gunther, e gata! rosti rânjind Joe.

— În regulă! Djailar, trezeşte cum ştii doi gealaţi şi du avortonii ăştia ai umanităţii acolo unde ţi-am spus.

Mai mult singur, Djailar cără pe cei aproape cincizeci de oameni în văgăunile despre care se spunea că vor servi pentru experienţă. Treaba era făcută. Acum începu un al doilea ospăţ la care participau numai cei doi aventurieri.

*

*   *

Într-un compartiment de clasa. întâi a expresului Pekin-Şanhai, călătorea Tania Tumanova, însoţită de un băieţaş de vreo 13 ani.

— Tania, ce crezi, se întoarse băiatul spre ea, vom afla oare vreo veste despre Iurii? Că doar de la Şanhal a dispărut…

Tania, care era cufundată în lectura ultimului număr din comunicările Academici de ştiinţe a Republicii Populare Chineze, tresări.

— Ce-ai spus, Petea?

— Uf! De ce nu eşti atentă când vorbeşte omul cu tine?

— Iartă-mă, omule, dar trebuie să mă pregătesc «pentru expediţie. Ce voiai să şti?

— Te-am întrebat despre Iurii, repetă Petea cu glas scăzut. Poate-l vom regăsi. Mi-e tare dor de tel e. Doar mi-e singurul frate.

Tania oftă şi preferă să privească îndelung arabescurile fine ale tamariştilor care se profilau în zare spre ţărmul

mării.

Într-un târziu, îi răspunse:

— Crezi că mie nu mi-e dor? Şi eu mă zbucium ca şi tine. Ar fi minunat să aflăm ceva despre Iurii.

— Vezi, Tania, mai bine luam avionul, trenul merge mult prea încet. Aşa încât, în loc să fi zburat în zece ore până la Şanhai, trebuie să ne târâm trei zile.

*

*   *

Se înnoptase. Petea adormise. Tania se plimba îngândurată pe culoar fumând ca o începătoare o ţigaretă chinezească primită de la un vecin de compartiment. Privirile stăruitoare ale unui tânăr zvelt cu păr castaniu şi îmbrăcat într-un trening o iritau. Se uita la ea ca la o veche cunoştinţă, ba chiar, la un moment dat, îi şi zâmbi. Asta era prea de tot! Tania tocmai se gândea cum ar fi fost mai politicos să-l repeadă, când tânărul se apropie cu îndrăzneală şi o întrebă:

— Ce mai faceţi?

— De unde mă cunoşti?

— Vă cunosc şi încă destul de bine. Că dumneavoastră nu mă cunoaşteţi nu mă miră. Era şi normal.

— Mai normal ar fi să-ţi vezi de drum...

— Asta o şi fac. Deci iată-ne împreună!

— Uite ce este, domnule... N-am nici plăcerea, nici dorinţa să vă cunosc...

— În cazul acesta, sunt dezolat că va trebui totuşi să mă ai multă vreme în apropiere.

Şi, luând o poziţie marţială, rosti grav:

— Permiteţi-mi să mă prezint: sunt Alexandru Merişor, speolog, candidat în ştiinţe.

Faţa Taniei se destinse şi izbucni în râs:

— Cum de m-ai identificat? spuse ea de astă dată pe un ton prietenos. Doar nu sunt stalactită...

— După «"Komsomolskaia Pravda"... Era un reportaj,

ţin minte şi acum, pe pagina a treia, stângă sus, despre metodele rapide de prospectare a zăcămintelor de molibden şi wolfram. Splendidă fotografie! În primul moment am crezut că văd chipul Larionovei...

Pe obrazul Taniei surâsul pieri. Întinse mâna şi spuse cu răceală.

— Iată deci că ne-am cunoscut. Nădăjduiesc că vom avea o colaborare fructuoasă. La revedere!

Şi turtind în scrumieră ţigara, se întoarse şi intră în compartimentul ei.

Capitolul II

Unde Petea Tumanov recunoaşte că este un om fără suprafaţă. Revenindu-şi din modestie, Petea îşi enumera virtuţile. O idee teribilă îl face să se resemneze brusc. Condiţiile capitulării. Petea cauzează o catastrofă a aviaţiei teledirijate. În care se vede ce se întâmplă când un scriitor se întâlneşte cu eroul său pozitiv. Scriitorul îşi fotografiază "eroul". „Eroul" se îndrăgosteşte de o micuţă chinezoaică şi dobândeşte libertatea mult visată.

Petea Tumanov mergea bosumflat alături de cumnata lui, dar în clipa când se deschise poarta taberei, mintea băiatului prinse a goni febril. O strânse de braţ pe Tania, dar n-apucă să rostească niciun cuvânt, căci înotătoarea lui îi atrase atenţia asupra feericului parc pe care-l străbăteau.

— Nu-i aşa că-i minunat?!

În clipa aceea însă, Iul Petea nu-i spuneau nimic nici codrii umbroşi, nici sălciile care-şi muiau frunzişul în apa îmbietoare a lacului. El ştia că va fi lăsat În tabăra internaţională de pionieri din Şanhai aproape două luni de zile, şi gândul acesta i se părea insuportabil. Dacă la sfârşitul anului şcolar i s-ar fi propus acest lucru, ar fi fost

din cale afară de fericit, doar nu orice băiat de 13 ani are prilejul să stea atâta vreme în China. După ce aflase însă că Tania va porni într-o expediţie în Tibet, Petea nu mai avea nicio bucurie să rămână „inactiv” la Şanhai. Tot farmecul pe care trebuia să-l aibă familiarul ceremonial pionieresc săvârşit în acel cadru exotic era adumbrit acum de fantasticele aventuri ale Taniei, cu atât mai fantastice cu cât el, Piotr Tumanov, nu va lua parte la ele.

— Tania! îşi modulă el glasul pe notele cele mai elocvente. Nu ţi se rupe inima să mă laşi aşa, singur?...

— Ar putea să-ţi fie ruşine! îl apostrofă aspru Tania, căreia de fapt i se rupea inima că se desparte de „micuţul el Petenka”. Cum poţi susţine că vei fi singur când te afli printre prieteni

— Prieteni, prieteni, dar ia gândeşte-te şi tu! scoase băiatul noi accente sfâşietoare. China are o suprafaţă de zece milioane ce kilometri pătraţi, iar eu doar o înălţime de 1 metru 53!

Dacă detaşamentul său de la Leningrad ar fi auzit tonul cu care „vajnicul comandant Pit" se văicărea, ar fi avut, preţ de cel puţin trei săptămâni, o suficientă materie primă pentru cele mai nimicitoare manifestări satirice.

— Eşti un prost! nu se putu stăpâni Tania şi râse; apoi îl trase spre pieptul său şi-l sărută pe frunte. Dar Petea, care ştia ce duşman primejdios şi îndărătnic are, nu avea deloc sentimentul victorie. Într-adevăr, urmă – ce ar fi putut urma – o dojană.

— Ce legătură are suprafaţa Chinei cu înălţimea ta? Asta-l o comparaţie de om înapoiat!

— Ba e o comparaţie bună, numai că m-am grăbit. Ţi-am spus înălţimea ca să-ţi dau o imagine a suprafeţei. Ce suprafaţă poate să aibă un om cu o asemenea înălţime!

Şi Petea făcu o strâmbătură plină de dispreţ faţă de propria lui suprafaţă.

— Eşti mic!? făcu Tania, de parcă atunci ar fi înţeles pentru prima oară ce voia băiatul.

— Da, sunt mic şi tu mă laşi singur în marea Chină, accentuă el pe penultimul cuvânt.

— Ei, vezi de ce nu-i nimic de făcut? Fiindcă eşti mic. Cum o să trag după mine un ţânc cu o înălţime atât de infimă, un copilaş care nu ştie să facă o comparaţie ca lumea şi care se sperie de câteva milioane de kilometri pătraţi, deşi acolo se află sute de milioane de prieteni?

Petea îşi dădu seama plictisit că de pomană îşi bătuse gura: drumul pe care apucase era greşit. Îşi lăsă rucsacul jos şi, ridicându-şi privirile spre cumnata lui, spuse fără să clipească:

— La drept vorbind, nu sunt chiar atât de mic.

Tania râse:

— Aha, te-ai răzgândit!

— Ba deloc! Doresc din tot sufletul să mă iei cu tine.

Glasul îi era acum deosebit de hotărât

Faţă de această bruscă schimbare de registru, Tania nu spuse nimic, ci răspunse prin fapte; luă rucsacul şi porni mai departe.

— Nici tu nu crezi că sunt chiar atât de mic, îi strigă necăjit din urmă Petea. Parcă nu ştii! Cine l-a salvat de la înec pe Mişa Volghin? Petea. Cine a luat premiul pentru cel mai talentat câine dresat? Tot Petea. Dar cu textilistul scoţian cine a vorbit în limba lui Swift? Iarăşi Petea. Dar poate că în munca organizatorică Petea nu se pricepe. Ba se pricepe! N-a luat detaşamentul său steagul pentru „impresionanta cantitate de peşte pescuit după metodele proprii”? Şi cine e cel dintâi pionier care a călătorit cu motonava „Iosif Stalin” şi a străbătut cu ea cinci mări? Din nou Petea! Şi asta fiindcă Petea e Petea, mic la stat, dar vesel, inimos şi chiar modest când nu este provocat…

Apoi atacă notele joase ale dezolării:

— De altfel, să ştii că sunt profund dezamăgit. De trei luni de când am aflat că vei întreprinde expediţia asta, am tot citit şi studiat cărţi în legătură cu Tibetul. Şi pe

Prjevalski, şi pe Hus, şi pe Iukov, şi pe Sven Hedin, tot ce am găsit la bibliotecă... Cred că din punct de vedere etnografic sunt mult mai bine documentat decât tine... Ţi-aş putea fi, fără îndoială, de un nepreţuit ajutor... Dar, Tania, de ce nu-mi răspunzi?

Vă închipuiţi că în faţa unei asemenea desfăşurări de forţe şi argumente, orice răspuns ar fi fost zadarnic.

— Nu crezi că ar fi cazul să te răzgândeşti? propuse deodată băiatul.

O clipă, Tumanova se simţi ca un aviator care pierde din înălţime. Fără doar şi poate, îi va fi tare dor de împieliţatul de Petea. Şi la urma urmei, trebuia să recunoască faptul că băiatul era într-adevăr un omuleţ îndrăzneţ, inteligent şi întreprinzător. Îl verificase de atâtea ori, iar la început, deşi nu-i spusese, avusese da gând să-l ia cu ea. Dar expediţia în Tibet însemna totuşi o grea încercare chiar pentru un om matur; darămite pentru un copil, oricât ar fi el de isteţ şi călit. Aşa că, pentru a-şi da un oarecare timp de gândire, îi răspunse cu răceală:

— Ce să-ţi spun! Cred că l-ai umple de invidie pe orice agent de publicitate american care ar dori să facă reclamă unei noi gume de mestecat sau unui proaspăt praf de strănutat,.

Şi Tania arătă dispreţuitor eu mâna în zare, unde fostul hotel "Broadway-Mansion" se profila plin de o ţipătoare trufie, într-un vulgar contrast cu graţioasa privelişte de stampă a grădinii în care se aflau acum.

— Mă jigneşti!

— Nu vreau să te jignesc, îi răspunse mai blând Tania. Dar dacă tu recurgi la tertipuri nepermise...

— Ce să fac dacă şi tu eşti o încăpăţânată!

Ultimele replici avură darul să reîncarce brusc atmosfera şi Tania îşi dădu seama că nu e bine să-l ia pe băiat în expediţie.

— Te las aici nu din încăpăţânare, ci fiindcă socotesc că

aşa este mai bine. Deocamdată eu port grija ta, iar tu trebuie să fii disciplinat şi să mă asculţi.

Petea o ascultase mohorât cu capul în pământ.

— Sau crezi că ar fi fost mai bine să te urc într-un avion şi să te trimit la Leningrad, acasă?

— Nu! exclamă iute şi eu convingere Petea, care vedea că n-ar fi avut niciun rost să se realizeze această ameninţare exprimată deocamdată doar sub formă interogativă.

— Mai ales că te vei distra foarte bine şi aci!

— Da, da! se strâmbă el de parcă ar fi luat cea mai amară doctorie din lume.

— Uite, de pildă, ce frumos se joacă pionierii ăştia!

Şi Tania îi arătă nişte copii care stăteau la marginea unui mare bazin:

— Vezi cargobotul de colo? E condus de lă distanţă…

Într-adevăr, nava era tefedirijată de la o masă de comandă din apropiere:

— Ei, parcă n-am mai văzut de astea… începu, blazat, să facă mofturi Petea. Deodată însă două cuvinte i se opriseră în minte precum, după ce priveşti o lumină puternică, imaginea strălucitoare îţi stăruie pe retină chiar dacă ai închide ochii. „De la distanţă! De la distanţa! De la distanţă!”. Cuvintele astea începură să-l obsedeze şi o idee năstruşnică prinse a creşte în creierul său. O idee într-adevăr teribilă care-i făcu inimă să bată cu viteza luminii, iar obrajii să i se înroşească şi să i se albească pe rând:

— Bine! rosti răspicat şi ferm puştanul. Bine!

— Ce, bine!

— Rămân aci!

— Şi ce te-a făcut să te hotărăşti aşa, deodată? îl cercetă nu fără o oarecare îngrijorare cumnata lui. I se părea curioasă această neaşteptată capitulare necondiţibnată.

— În primul rând, cred că o să mă distrez destul de

bine şi aci, apoi am ostenit să lupt cu morile de vânt ale hotărârilor tale definitive; în al treilea rând, trebuie să restabilesc demnitatea mea stâlcită, şi în sfârşit, nu strică să încurajăm dezvoltarea spiritului de disciplina…

Cum, în timp ce debit» aceste motive, Petea citi pe chipul Taniei o vădită neîncredere, se grăbi să adaoge:

— De altfel, nu te las să pleci dacă nu-mi făgăduieşti ceva.

Îşi dăduse seama că doar primind condiţii ar fi motivat resemnarea lui de a rămâne la Şanhai şi ar fi putut înlătura astfel, anumite bănuieli, încolţite în inima Taniei.

— Ei, ce vrei să-ţi făgăduiesc? îl întrebă cumnată-sa nu fără o oarecare bucurie.

— Să-mi promiţi că-mi vei strânge din locurile pe care le vei străbate toate florile, toţi fluturii, toate cristalele şi toate jucăriile mai interesante…

— Şi ce înţelegi tu prin „mai interesante”? îl cercetă cu prudentă Tania.

— Ei, dacă întâlneşti o floare care înfloreşte să spunem o dată la o sută de ani, s-o culegi! Dacă dai de un fluture din cale afară de ciudat colorat, să-l prinzi! Dacă găseşti un cristal extraordinar, să-l iei! Dacă vei afla că un copil are un fluier grozav sau o praştie nemaivăzută, să-l rogi să ţi-o dea!…

— Crezi că altă treabă n-am decât să alerg după fluturi şi după fluiere? oftă Tania.

— Aşaaa! continuă nepăsător băiatul. Când vei ajunge la Lhassa, vreau să-mi trimiţi o scrisoare de cel puţin douăzeci de pagini, în care să-mi povesteşti tot ce ţi s-a întâmplat mai deosebit.

— Şi dacă n-o să mi se întâmple nimic deosebit?

— Cum să nu ţi se întâmple? Trebuie să ţi se întâmple. Căci dacă totu-i obişnuit, de ce nu m-ai lua şi pe mine? o întoarse viclean Petea.

— Ai dreptate, mi se vor întâmpla, desigur, lucruri curioase! consimţi Tania, gândindu-se înciudată: "Uite

cum te mai fac copiii ăştia să spui minciuni!"

*
*   *

Ideea care-i venise lui Petea era pe cât de atrăgătoare pe atât de simplă: s-o şteargă singur la Lhassa. El ştia că Tumanova trebuia, să se mai întâlnească cu nişte tovarăşi şi abia după aceea va lua drumul Tibetului. Aşa că era posibil, gândea băiatul, sa ajungi acolo cam în acelaşi timp cu expediţia. N-avea nici o îndoială că văzându-i isprava, Tania îl va lua bucuroasă mai departe cu ea. Măcar pentru a se asigura împotriva unor noi surprize din partea lui.

Înţeleaptă lui cumnată avusese însă grijă, înainte de a-l părăsi, să pună o vorba bună pe lângă directorul taberei. Îi atrăsese cu delicateţe atenţia că n-ar fi exclus ca băiatul să înceapă să se plictisească dacă nu i se va da o activitate interesantă. Putea chiar să facă cine ştie ce năzbâtie sau, doamne fereşte, să şi pornească în căutarea expediţiei în Tibet.

Directorul taberei, un profesor vârstnic, cu experienţă în domeniul predării chimiei şi fizicii, un om simpatic şi de altfel iubit de elevii săi, era pentru întâia oară însărcinat cui o muncă organizatorică de asemenea natură. Zâmbind, el încercă s-o liniştească pe Tumanova. Dacă ne-am gândi întotdeauna 1a lucrurile rele cate pot surveni, n-am mai întreprinde nimic! De altfel, optimismul acesta, directorul şi baza pe experienţa dobândită în şcoală, când reuşise să transforme nişte chiulangii în elevi nu departe de, "ideal" numai datorită faptului că le deşteptase interesul pentru ştiinţă. Avea el câteva jucării extraordinare care, fără doar şi poate, aveau să-l captiveze pe micul Tumanov. Chiar în aceeaşi zi, chemă la el pe Vu Cen-si, un puşti de doisprezece ani, mare tehnician, căruia îi încredinţă însemnata misiune de a-l atrage, într-un mod cât se poate de diplomatic, pe

noul lor oaspe spre o viziune ştiinţifico-sedentară a vieţii. Cu toate bunele intenţii şi premisele juste ale directorului, în practică lucrurile aveau să se petreacă într-un fel mai neaşteptat.

În acest timp, Petea hotărî să acţioneze operativ. Luându-şi rucsacul, se îndreptă spre ieşire. Acolo însă îl opri un paznic bătrân.

— Unde vrei să pleci? îl întrebă acesta pe chinezeşte.

— Nu ştiu chinezeşte, îl răspunse Petea pe limba lui Gaidar.

— Te-am întrebat: unde vrei să pleci? îşi traduse bătrânul singur ideile într-o rusească destul de inteligibilă.

— Cum, unde vreau să plec?

— Ei da, unde, dacă-mi îngădui să ştiu şi eu?

— Şi dacă nu-ţi îngădui? se interesă pentru orice eventualitate Petea.

— Atunci nu-ţi voi îngădui nici eu să pleci.

— Dacă aşa stau lucrurile, să-ţi spun! La urma urmei de ce nu ţi-aş spune? Uite, vreau să merg la sora mea. Trebuie să-i dau nişte lucruri de care n-am nevoie.

Paznicul rămase pe gânduri. Petea îl privea cu oarecare teamă. „Te pomeneşti că mă pune să-i arăt ce am în rucsac şi atunci are să vadă ce lucruri de care n-am nevoie se găsesc înăuntru”. Dar bătrânul luă un drum mai puţin întortocheat:

— Îmi pare rău, dar fără aprobarea tovarăşului director sau fără să fie însoţit de un om mare, nici un pionier n-are voie să părăsească tabăra.

— Da?!…

— Păi dacă-ţi spun, aşa e!

— Atunci mă voi conforma regulamentului! încheie Petea, tăinuindu-şi ciuda şi, făcând stânga-mprejur, se întoarse în camera de dormit.

Vu Cen-si, care între timp avusese grijă să-şi schimbe discret camera cu aceea repartizată lui Petea, îl căutase de zor spre a-şi putea îndeplini misiunea diplomatică primită din partea directorului. Deodată îl văzu pe Petea intrând în baracament.

— Aha! făcu Vu Cen-si neputându-şi stăpâni bucuria de vânător care şi-a ochit prada.

— Ce „aha”? spuse „prada”, aflată într-o dispoziţie cu totul lipsită de veselie.

— Eşti nou?

— După cum vezi.

— Şi cum te cheamă?

— Tumanov Piotr. Dar pe tine?

Întrebarea asta fusese pusă fără niciun fel de entuziasm, lucru care nu-i scăpă „vânătorului”.

— Vu Cen-si.

— Încântat, rosti Petea pe tonul unul cavaler medieval care şi-a pierdut totul afară de politeţea de rigoare.

„Dacă-i încântat, lucrurile merg strună”, îşi zise satisfăcut Vu Cen-si.

Cavalerul nostru se lasă dus de valurile triste ale înfrângerii lui. Deocamdată n-avea ce face. Ar însemna însă să nu-i cunoaştem tăria de caracter dacă ne-am închipui că va abandona lupta cu una cu două. Îşi dădea perfect de bine seama că nu-i va fi chiar atât de uşor să părăsească tabăra. Acum nu-i rămânea decât să aştepte un oarecare timp. Paznicul să uite discuţia avută cu el, iar el, Petea, să găsească vreun vicleşug prin care să-şi ducă la îndeplinire planul. Poate la noapte, dar observă de îndată că-i va fi foarte greu să iasă neobservat din camera în care dormeau atiţia băieţi. Ce păcat că baia sau closetul nu se aflau undeva în curte, ci erau situate chiar în baracamentul lor, în apropierea dormitorului! Şi, de altminteri, chiar dacă baia s-ar fi aflat în curte, n-ar fi fost demn din partea lui s-o şteargă astfel. Totuşi nu strica să cerceteze mai amănunţit topografia taberei. Cine ştie?

De aceea primi fără nicio împotrivire invitaţia pionierului chinez care-l ademenea cu nu ştiu ce aparat interesant.

Într-un loc cimentat al curţii îi arătă un avion.

— Dă-i drumul, îl invită pe chinez Petea.

Dar Vu Cen-si nu se îndreptă spre aparat, ci spre o măsuţă în care se găsea o cutie curioasă.

— De aci îl voi conduce! se mândri el.

— Aaa! exclamă destul de uimit Petea. Vasăzică îl teledirijezi.

— Da, îl teledirijez. Ce, n-ai văzut asemenea avioane?

— Ştiu că există şi la noi, la Leningrad, câteva, dar nu mă interesează domeniul jucăriilor.

— Ţf! făcu Vu Cen-si cu un gest caraghios. Asta numeşti tu jucărie?

— Dar cum ai vrea s-o numesc? Avion de transportat muşte?

— De ce nu? Să luăm o muscă! Eu o transport până dincolo de pădurice, iar tu nu poţi…

— Hai, hai! murmură împăciuitor Petea, care se simţi deodată atras de păduricea arătată de chinez. Arată-mi minunatul tău aparat! Ia să vedem dacă e în stare să zboare deasupra păduricii!

Vu Cen-si se aplecă deasupra staţiei de telecomandă şi apăsă pârghia.

— Pentru deplasările aparatului fără cablu de ataş, explică Vu Cen-si, numai undele hertziene permitând control ca lumea…

Avionul decolă lin şi, după vreo douăzeci de metri, se ridică în aer. În câteva clipe, zbura în văzduh ca un avion în toată puterea cuvântului.

— Am impresia că jucăria ta e mai grozavă decât un avion adevărat! se entuziasmă sincer Petea. În orice caz, efectul unui avion condus de la distanţă e mai puternic decât al unei corăbii teledirijate…

— Nu-i aşa? apuse fericit Vu Cen-si. Unde-ai vrut să-l vezi zburâd? A, deasupra păduricii. Stai! Să ne facă mai întâi un luping de salut… Fii atent! Un semnal la postul emiţător de unde scurte… Schimb viteza! Aşaaa!… ia-o uşor în jos!… Acum, peste cap!… Fii cuminte! Bine, mititico!…

— Bravo! aplaudă Petea, înveselit de dialogul prietenesc al chinezului cu „mititica”.

— Şi acum, înainte spre pădurice!

— Dar dincolo de pădurice ce-i? întrebă deodată Petea.

— Ce să fie? Un gard şi… Dar de ce mă întrebi? se îngrijoră brusc Vu Cen-si.

— Şi gardul e inalt? se mai Informă Petea, dar imediat se ocări în gând că nu şi-a ţinut gura. "Parcă singur nu poţi vedea cât e de înalt gardul"

În clipa aceea, chinezul se zăpăci în aşa hal încât Petea

înţelese numaidecât că noul său prieten ştia foarte bine că intenţionează s-o şteargă din tabără.

Avionul, care o luase razna peste pădurice, pierduse din înălţime şi se apropia vertiginos de vârfurile copacilor. Petea observă primejdia şi-l prinse de braţ pe teledirijor, Acesta întoarse în mod reflex un buton şi aparatul, după ce se răsturnă pe o aripă, o zbughi ca un bolid spre cer.

— De ce nu eşti atent? îl mustră Petea.

Vu Cen-si vru să-i răspundă: "Dacă tu vrei s-o tuleşti şi încă cu ajutorul meu! ", dar se răzgândi şi readucându-şi avionul la orizontală, spuse-:

— Vezi ce precizie are? Şi tu numeai „Jucărie” această capodoperă a mecanicii!

— Hm! făcu Petea. Nu exagerezi?

Şi aparatul prinse a se zbuciuma furios, ca bătut de furtună.

— Viraj de luptă la dreapta! Viraj strâns la stângă! Şi-acum o „buclă” a lui Nesterov! Şi-acum un tonuu!... Picaj! Hop!

Petea izbucni în râs.

— Parc-ar fi un căţel căruia îi arăţi o bucăţică de zahăr!

Leoarcă de sudoare din pricina emoţiei cu care-şi conducea „căţelul”, Vu Cen-si îşi întoarse capul spre Tumanov.

— Ei, mai susţii că exagerez?

— Ce să spun! Se poartă frumos „căţelul” tău zburător...

— Nu există figură pe care să n-o poată face...

— Ei, nu există!

— Nici una!

— Bine... atunci uite ce-ţi propun. „Lasă-l să se rotească de câteva ori deasupra păduricii, apoi fă-l să aterizeze dincolo!

— Dar de ce vrei dincolo?

— Ştii... asta ar însemna zbor fără vizibilitate...

Şi cum Vu Cen-si mai cugeta la ce ar putea ascunde perfid cuvântul „dincolo”, Petea continua cu o nuanţă de dispreţ în glas:

— Aşa-i că fără vizibilitate nu poate?…

— Ba poate!… alunecă vertiginos Vu Cen-si pe panta orgoliului

Zis şi făcut. După ce plană în spirală deasupra crângului, avionul tocmai lua calea lui "dincolo41". V-aţi dat desigur seama că planul lui Petea era să ajungă şi el „dincolo", ceea ce a şi făcut-o. Atunci înţelese chinezul că se lăsase păcălit. Dacă Petea o şterge din tabără, Vu Cen-si s-a făcut de ruşine pentru tot restul zilelor lui. Toate aceste dramatice gânduri l-au asaltat, însă, înainte ca manevra dorită să fi fost terminată, aşa că avionul, în loc să aterizeze pe terenul de peste pădure, o luase razant drept spre vârfurile arborilor. O neînsemnată mişcare a pârghiei ar fi redresat mersul aparatului, dar această mişcare nu fu făcută căci simţul datoriei învinsese, şi micul chinez fugi după Petea.

Gardul, care despărţea de restul lumii tabăra lor era uşor de trecut. Când însă Petea ajunse în dreptul lui, avu loc catastrofa aeriană. Avionul spintecă desişul câtorva copaci, rupse mai multe crengi care căzură cu zgomot şi rămase imobilizat în văzduh. Petea se pregătea să sară gardul; întoarse o clipă privirea şi inima i se strânse. Se afla tocmai în această poziţie de cocoţare peste gard şi peste conştiinţa lui când apăru gâfâind Vu Cen-si.

— Petea!!!

Mai mult nu putu rosti.

Petea sări plictisit de pe gard.

— Ţi-am spus en că fără vizibilitate nu-i în stare!…

— Ce căutai pe gard?

— Voiam să am o vizibilitate mai mare…

Şi Petea înţelese că nici aşa nu-i bine. Cum o să fugă şi să-l lase pe Vu Cen-si necăjit şi încurcat. În clipa aceea însă avu imaginea clară a singurului mod în care un om

cu sufletul său complicat putea evada. Dacă, fiind în mijlocul tuturora, s-ar face deodată nevăzut, asta da! Nimeni n-ar avea de suferit din pricina lui.. Asta ar fi într-adevăr ceva.

*
*   *

Cele mai trandafirii opinii despre copil le au unii scriitori care se mângâie cu gândul că băieţii şi fetele din viaţa seamănă leit cu plăsmuirile lor literare. Aceasta greşită ipoteză artistică n-are îndeobşte repercusiuni neplăcute nici pentru scriitori, nici pentru copii, fiindcă o asemenea literatură nu e prea citită. Cât îi priveşte pe critici, aceştia sunt atât de imuni încât n-au nevoie de compătimirea noastră. Uneori însă, ca într-o reacţie chimică în care punând în contact două substanţe inofensive, izbucneşte o flacără sau o explozie, întâlnirea dintre un asemenea nevinovat scriitor şi un copil în carne şi oase poate provoca situaţii dintre cele mai ciudate.

S-a întâmplat în ziua aceea să treacă prin tabăra Internaţională un astfel de literat dintr-o democraţie populară (nu mai e nevoie să mai spun din care anume, deoarece el poate fi găsit în oricare dintre ele).

La intrare, Halebard Cuc – scriitorul – şi-a arătat cu o discretă trufie toate documentele din care reieşeau rangurile pe care le deţinea în ţara lui. Om al formelor, paznicul l-a privit cu o legitimă admiraţie (documentele erau numeroase) şi şi-a spus în sine: "Ce bărbaţi de seamă ne vizitează tabăra noastră"! Vizitatorul s-a informat de la început în rudimentarul vocabular rusesc pe care-l poseda:

— Sunt aci copii sovietici?.

— Sigur! Primul pionier sovietic a venit zilele acestea.

Şi, căutând să se arate amabil, bătrânul a adăugat:

— E un băiat drăguţ şi dezgheţat.

Halebard Cuc auzi "dezgheţat", dar înţelese "cuminte".

Foarte bine, cugetă el mulţumit, îmi va fi model pentru "eroul meu pozitiv". Scriitorul nostru era în turneu de documentare prin mai multe tabere (în turneu cu avionul) şi avea satisfacţia de a se întâlni de la început cu personajul principal al romanului său. Adevărul e că Petea Tumanov avea în el stofă de erou, dar nicidecum aşa cum înţelegea Halebard Cuc.

Din întâmplare, directorul taberei (care ştia mai multe limbi) lipsea, iar vizitatorul se văzu silit să discute cu eroul său într-o limbă improvizată dintr-un cuvinţel rus şi 20 de gesturi disperate destul de neinteligibile. Dar cunoştinţele sale lingvistice fiind rapid epuizate, Cuc se văzu silit să spună „spasibo” şi „kak delatî” numai ca să mai animeze conversaţia. În cele din urmă, încercă marea cu degetul, cum s-ar spune, şi-l întrebă pe Petea dacă ştie să vorbească franţuzeşte.

— Franţuzeşte nu ştiu, îi răspunse băiatul pe limba lui Swift, dar poate ne-am putea înţelege pe englezeşte.

— Ce fericire! exclamă încântat scriitorul. Eşti un băietel cult.

Şi, fără să se lase rugat, îl informă rapid că e în căutarea unui erou de roman şi că are impresia că, în ceea ce-l priveşte pe Petea, a dat peste un copil straşnic, mult mai reuşit decât şi-ar fi putut închip ui.

Petea surise uimit şi stânjenit. Altfel îşi imagina el că trebuie să fi arătat Jules Verne, Mark Twain sau Gaidar. Totuşi răspunse amabil că nu ştie în ce fel l-ar putea ajuta.

— Asta o spun scriitorii care nu ştiu să desprindă din realitate ceea ce e unic, individual şi tipic!

Şi continuă în felul acesta să-i ţină o scurtă, dar concentrată lecţie despre modul în care un artist adevărat trebuie să înveţe necontenit de la eroii săi.

În timp ce scriitorul vorbea, Petea se gândea cât de nostim ar fi să iasa din tabără cu ajutorul acestui om bizar. Dar ce oare să facă pentru a-l determina să-l ajute?

Gândul acesta îl preocupa într-atât încât, la un moment dat, scoase un carneţel pe care-l purta asupra lui şi, rupând o foiţă, începu să scrie:

„Tovarăşe director,

Nu vă neliniştiţi din pricina dispariţiei mele. Am plecat după cumnata mea care face parte din expediţia în Tibet. Dacă mi se va întâmpla vreo încurcătură pe drum, vă voi scrie. Lucrurile mele le voi lua la întoarcere.

Al dv.

Piotr Tumanov"

Văzându-l pe Petea că scrie de zor, scriitorul reflecta fermecat: ce elev silitor trebuie să fie băiatul ăsta! Uite cum ia note după cele ce-i spun! Fară nicio îndoială că, o dată întors acasă, se va lăuda cu discuţia noastră. De fapt însă, eu am interesul să scot ceva de la el!

— Ştii ce părere am? Povesteşte-mi câteva întâmplări neobişnuite din viaţa dumitale!

Şi cum băiatul îl privea nostalgic, scriitorul înţelese şi spuse rizând:

— Dar ce stăm aci, aşa, ca la şcoală? N-ai vrea mai bine să ne plimbăm puţin prin Şanhai. În felul ăsta va fi mai plăcut, nu?

Şi scriitorul gândi că în acest mod va putea în acelaşi timp să-şi plaseze eroul într-un mediu dinamic, exact după cum învăţase la cursurile de un an ale şcolii de literatură!

Ce e şi omul! În clipa aceea, în ciuda faptului că noul său cunoscut semăna mai mult cu un purceluş blond, zâmbitor şi cu ochelari, Petea ar fi jurat că în definitiv un scriitor nu trebuie neapărat să aibă chipul lui Mark Twain ca să fie un scriitor ideal.

— Nu ştiu dacă o să-mi dea voie să părăsesc tabăra, spuse circumspect băiatul.

— De ce să nu-ţi dea voie?

— Aşa, trebuie să fiu însoţit de oameni mari.
— Poarte bine. Eu nu sunt un om mare?
— Ba da. Sunteţi un om foarte mare.
— Atunci, să mergem!
— N-aţi vrea să vorbiţi mai întâi cu paznicul? Până îl convingeţi, eu îmi îmbrac un trenci. S-ar putea să plouă.
Înfrigurat, Petea se repezi în camera de dormit. Se asigură că era singur şi îşi scoase din rucsac ce socoti el că ar fi trebuincios pentru drum, iar restul îl băgă într-un cearşaf pe care-l înnodă de două ori. Se gândi să lase biletul scris deasupra legăturii făcute, dar îşi spuse că dacă, din întâmplare, plecarea fi este prea curând descoperită, s-ar putea să-i cadă baltă întregul plan. De aceea, prudent, vârî sub pat legătura. Cele două cămăşi, puloverul şi haina şi le îmbrăcă în goană, iar peste ele îşi trase trenciul. Batistele, actele, busola, fluierul, banii, stiloul, lampa de buzunar şi celelalte mărunţişuri şi le ascunse prin buzunare. Ca un colac de salvare, îşi legă de-a lungul pieptului rucsacul.
Deodată dădu buzna în încăpere un băiat. Din fericire, Petea îşi terminase toaleta.
— Unde te ascunzi, Tumanov? Te caută un tovarăş.
Autorul nostru, care se temuse ca nu cumva eroul său pozitiv să se fi răzgândit, era atât de mulţumit că şi l-a regăsit, încât nu mai observă că băiatul se îngrăşase între timp cu câteva kilograme. Se îndreptară spre ieşire.
— Am aranjat, îl încunoştinţă Halebard Cuc. La început, bătrânul cerber n-a înţeles ce vreau de la el. Abia am reuşit să-l lămuresc şi să-l conving. A trebuit însă să-l las în gaj delegaţia ca să fie sigur că nu te voi pierde.
Când să ajungă la ieşire, în urma lor venea în goană, strigând şi gesticulând pionierul chinez pe care scriitorul îl trimisese în căutarea lui Petea. Şmecherul dibuise că-i vorba de plimbare şi-şi trase şi dânsul la repezeală trenciul.
— Luaţi-mă şi pe mine! se adresă el rugător

scriitorului. Luaţi-mă şi pe mine.

Petea se alarmă. Asta-i mai trebuia acum!

— Ce zice? se interesă Cuc, care nu pricepea boabă din cete spuse de copil.

— Ce să zică? întreabă... dacă nu vreţi să-l luaţi... cu avionul. Ştie că de-abia aţi sosit de la aeroport, adăugă el la repezeală.

— Cu avionul? se miră scriitorul. Cum o să-i iau? Vai, ce copil neastâmpărat!

— Nu vrea să te ia! Ce să-i faci! Poate data viitoare, căută Petea să-l mângâie pe băiat, care rămase plouat în pragul porţii.

Bătrânul paznic dădu drumul oaspetelui de vază şi lui Petea şi, oarecum contrariat, îl întrebă pe micul chinez:

— Ce naiba v-aţi pus astăzi pardesiile? Unde vezi tu c-o să plouă?

Petea, obişnuit cu perspectivele vaste, majestuoase şi grave ale Leningradului natal, şi Halebard Cuc, care venea dintr-o capitală cu dimensiuni echilibrate şi o panoramă mai mult pitorească decât industrială, priveau cu o curiozitate firească aspectele ultramoderne ale celui mai mare oraş din China.

Scriitorul, căruia îi convenea să prindă doi iepuri deodată, adică să discute cu Petea şi să viziteze Şanhaiul, propuse să meargă mai întâi în port, unul dintre cele mai importante curate porturi din lume, iar apoi să se urce într-un autobus cu care să străbată comod şi rapid acest mare nod comercial asiatic.

Ajunşi pe cheiurile Huan-po-ului, rămaseră o clipă să contemple vapoarele, joncile, şlepurile, remorcherele şi nenumăratele ambarcaţiuni de tot felul, care acostau în rada portului, unde îşi descărcau de mărfuri calele sau părăseau docurile, învăluite de fumul a sute de coşuri şi pulsând de simfonia stranie a sirenelor, a zgomotului de motoare, a strigătelor miilor de oameni de pe şantierele navale Ţzian-nan. Văzând pe mare fumul şerpuitor lăsat

de vasele ce treceau de curbura pământului, Petea fu cuprins de un teribil dor de ducă. Cu ce farmec nespus te atrăgea către ea zarea mării! Băiatul se rupse însă înciudat de această vrajă. „Mă gândesc la prostii, îşi spuse, deşi numai eu ştiu câtă treabă o să am până să ajung în Tibet.

Intre timp, scriitorul nostru nu rămăsese cu mâinile în sân. După calitatea aparatului său de fotografiat şi după dexteritatea cu care îl manipula, se observa îndată că, în domeniul acestei îndeletniciri, se afla ca peştele în apă. Şi pe când Petea prinse a-i povesti cum îl salvase de la înec pe Mişa Votghin şi cum într-o singură ţară călătorise peste cinci mări, Halebard Cuc fotografia locuinţele maritime ale luntraşilor, sate de sampanuri legate de poduri de lemn până departe în larg şi formând adevărate străduţe împodobite cu glastre de iasomie şi anemone. Una dintre imaginile cele mai reuşite reprezenta un colţ al ţărmului: pe de o parte a acestuia se vedeau mulţime de sampanuri aparţinând foştilor vagabonzi ai apelor, iar pe partea de uscat se zărea capătul imensităţii de blocuri care încercau să adăpostească zeci de mii de familii.

(Cotinuare în numărul 12)